

Cengiz Çandar'ın TESEV için kaleme aldığı raporun eleştirel bir okuması

Gazeteci ve yazar Cengiz Çandar'ın "Dağdan İniş-PKK Nasıl Silah Bırakır? Kürt Sorunu'nun Şiddetten Arındırılması" başlığı altında TESEV için hazırladığı rapor hayli tartışıldı, tartışılıyor da. Raportör ve TESEV, raporun "karar vericilere yol gösterici bir işlevi" olduğunu vurguluyorlar ve rapor sayesinde "Kürt sorununun şiddetten arındırılarak nihai çözümüne kavuşturulmasıyla, bu içerikteki çalışma ve raporların gereğinin kalmamasını" umduklarını belirtiyorlar.

Rapor, kullanılan dil ve Kürt sorunundaki mevcut paradigmanın geçersizliğini savunması, bu noktada şimdiye kadar resmi dilde kullanılmamış ifadelerle yer vermesiyle dikkat çekiyor. Yapılan tespitlere ve önerilere yüzeysel bakıldığında, şiddetten arındırılmış bir dille bir soruna yaklaşıldığı izlenimini veren raporun, eleştirel, özellikle "sol" bir okumayla ele alındığında ise bir hayli sorunlu olduğu ortaya çıkıyor.

Bir kere raporun asıl sorunlu olan yanı, "o halde PKK'nin silahları nihai olarak susturması, bir başka deyişle 'dağdan iniş' nasıl sağlanacaktır?" sorusunu sorarak başlamasıdır. Bu şekilde asıl sorulması gereken temel soru, yani başta Kürt sorunu olmak üzere, ülkenin boğuştuğu tüm sorunları tetikleyen Türkiye'nin yapısal kurgusunun sorgulanması es geçilmekte, PKK'nin dağdan indirilmesinin Kürt sorununu çözecek yegane yol olduğu telkin edilmektedir.

Çandar "Çünkü PKK çözülmeyen, ve dolayısıyla onun tartışmasız ve rakipsiz 'tek otoritesi' konumundaki Abdullah Öcalan'ın durumu ele alınmadan ve PKK'nin silahları bırakması sağlanmadan, Kürt sorununun çözülmesi imkansızdır" kesin tespitiyle devlet paradigmasına bağlı kalıyor ve güya yeni paradigma olarak "PKK'nin silahsızlandırılmasını" öneriyor.

Ana mantık: 'Talimatla çöz!'

Raporun ana mantığının vurgulanması için sıkça Abdullah Öcalan'ın tek karar verici olduğu kanıtlanmaya çalışılıyor. Örneğin 16. sayfada "Öcalan, PKK'nin tartışmasız ve rakipsiz lideri konumunu 'ağırlaştırılmış müebbet hapis hükümlüsü' olarak pekiştirmiş ve PKK'nin silahlı mücadelesinin son bulması konusunda nihai karar mercii durumuna gelmiştir" diyerek, bunun altı çiziliyor. Öncelikle bilimsel metodolojiye dayandığını iddia eden bir rapordan, Abdullah Öcalan'ın mahkumiyetine sebep olan Türkiye hukuk sistemini de bir biçimiyle evrensel hukuk ve demokratik hukuk devleti esasları ile karşılaştırma yaparak kısa bir değerlendirmeye almasını beklemenin yanlış olmadığını vurgulamak gerekir. Rapor mahkumiyeti, başta TMK olmak üzere mahkumiyete neden olan yasaları ve muhakeme biçimini hiçbir şekilde sorgulamıyor. Halbuki böylesi bir sorgulama, en azından burjuva demokrasilerinin hukuk normları açısından yapılacak bir karşılaştırma, kuşkusuz raporun bilimselliğine katkı sağlardı.

Çandar'ın Abdullah Öcalan konusunda yaptığı liderlik tespiti muhakkak ki yanlış bir tespit değil. Ancak Çandar, Abdullah Öcalan'ın verdiği veya vereceği kararlarda Kürt halkı içerisindeki farklı dinamiklerin ve bilhassa Kandil'in ne kadar önemli olduğunu, Öcalan'ın görüşlerini geliştirirken bölgedeki gelişmeleri ve tarihsel bağlantıları ne denli önemseydiğini hiç dikkate almıyor. Böylelikle devlet tarafından da telkin edilmeye çalışılan "lider kültü", "İmralı'nın talimatlarıyla hareket ediliyor" söylemi güçlendirilerek, Öcalan ve Kürt siyasi hareketi arasındaki, birbirlerini karşılıklı olarak etkileyen ilişkinin önemi yok sayılıyor.

Bu noktada rapora karşı bazı çekincelerini ifade eden Nuray Mert'e kulak vermek gerekir: Mert "Ancak bir lideri lider yapan temel etkenin onun toplum ile kurduğu iletişim, yani adına itiraz ettiği toplumun sesini duyurma kabiliyeti olduğunu unutmamak gerekir. Aksi halde, liderleri toplumların 'durduk yerde tapındığı' ve her söylediklerini dikte edecek birer 'buyrukçu' olarak görme

hatasına düşeriz. O nedenle (...) Öcalan'ın sembol olarak yerini ve kilit rolünü hesaba katmak başka şey, bunun üzerinden hesap yapmak başka..." diyerek, raporda "Talimatla hareket etsinler, mesele çözülsün" mantığının aldığı merkezi konuma dikkat çekiyor. Mert son derece haklı, çünkü "PKK, BDP, Kürtler İmralı'daki caninin talimatlarıyla hareket ediyorlar" demek ile, "Öcalan emir versin, bu iş çözülsün" demek arasında hiçbir fark bulunmamaktadır. Ve raporda bu mantık bir kırmızı çizgi gibi baştan sona değerlendirmeleri belirliyor.

Önerilen paradigmanın neresi 'yeni'?

Çandar'ın "yeni paradigma" olarak sunduğu ve PKK'nin artık "Son Kürt İsyanı" olarak algılanması gerektiği tespiti de bir hayli sorunlu. Bir kere ABD ordusunun Stratejik Araştırmalar Enstitüsü gibi devlet aklını temsil eden kurumları referans olarak göstererek yapılan "isyan" ve "terörizm" tanımları izafidir, çünkü devletlere egemen olan aklın koydukları siyasi tanımlamalardır. Bu açıdan raporu, bir devletin "Güvenlik Siyaseti" için hazırlanmış olan bir metin çerçevesinde okumak yanlış olmayacaktır, ki bu da raporun bilimsel tarafsızlığı olmadığını kanıtlamaktadır.

Burada sözü gene Nuray Mert'e verelim: "PKK öncülüğündeki hareket, kendinden önceki isyan hareketlerini 'feodal' çerçevede ve ölçekte kalan hareketler olarak değerlendirerek yola çıktı. Bu çıkış, hareketin, sol siyaset bakışına dayalı ve sınıfsal dinamikleri vurgulayan bir hareket olması çerçevesinde değerlendirilebilir. Ancak bu çıkış aynı zamanda, hareketin 'ulusçu' karakterinin de ne denli 'modern' bir anlayışla yola çıktığını ve kendinden öncekilerden bu noktada ne kadar farklı olduğu gerçeğine işaret ediyordu. (...) O nedenle, bu 'Kürt isyanı' tabiri ve anlayışı yerine, 'Kürt siyasal hareketi' tabiri ve anlayışını koymayı daha doğru buluyorum."

Kanımca Nuray Mert iki temel noktada getirdiği çekinceler ile raporun özünü ve Kürt sorununun çözümü için taşıdığı sağlıklı bakış açısını ortaya çıkarmış. Bu da raporda yer alan "yeni paradigma" anlayışının aslında "yeni" olmadığını, tam aksine günümüz kapitalizminin yeni güvenlik siyaseti paradigması olduğunu göstermektedir.

Getirilen "isyan" tanımı olunca, bu tanımın mantıksal sonucu da "isyanın sona ermesi/erdirilmesi" olmakta ve Kürt siyasi hareketinin toplumsallaşarak (N. Mert) ileri sürdüğü siyasal ve toplumsal talepler ile Fırat'ın doğusundaki toplumsal dönüşüm bütünüyle yadsınmaktadır. Kürt sorununun gerçek çözümünü olanaksızlaştıran ise, tam da bu yadsımadır.

Gerçi Çandar raporunda örneklerle PKK'nin sol arka planını teslim etmekte ve 1995 sonrası değişimine atıfta bulunmaktadır, ama PKK'nin ve dolayısıyla Kürt siyasi hareketinin bugüne kadar gerçekleştirdiği dönüşümünü, Kürt halkının modernleşmesine yol açan etkinliğini, bölgedeki radikal demokrasi deneyimlerini ve parlamento -sokak- yerel demokrasi bütünselliği ile bu bütünselliğin "Kandil" üzerinde olan etkisini gözardı ederek, güya psikolojik çözümlerle demagojik telkinlere başvurmuştur. Aslına bakılırsa, mantık silsilesi içerisindeki tutarlılık (!) da başka bir sonuca yol açmamaktadır. Güvenlik siyaseti paradigmasının "isyan" ve "talimatla hareket eden örgüt" tanımlamaları, kalkışmalara karşı uygulanması gerekli görülen devlet tedbirlerinin teorik temellerini koyan enstitülerin yaptıkları gibi "isyanın psikolojik boyutunu" örneğin bir Bejan Matur'dan yapılan alıntılarla açıklamaktan ve "lider kültü", "güvercinler-şahinler" ve "kutsal üçleme" gibi propagandatıf ayırımlarla güya iç dinamikler analizini yapmaktan başka bir yol da bırakmamaktadır.

Müzakere anlayışları

Raporun 40. ve 83. sayfaları arasında kalan bölümleri tek tek ele almak hayli çekici gelse de, bazı tarihsel süreçleri aktarmaları ve raporun ana mantığını gerekçelendirmeye yönelik olmalarından dolayı, bundan vazgeçmek gerekti. Hoş, bu bölümün "Çözüm aracı olarak müzakere" gibi, Kürt siyasi hareketinin temsilcilerince de ifade edilen bir taleple başlaması, yüzeysel olarak bakıldığında, Türkiye'de Kürt sorunu bağlamındaki tartışmalarda önceki yıllara nazaran "ezber bozulmaya başladı" umutlarını yeşertebilir. Belirli konuların nihayet konuşulabildiği elbette teslim edilmeli, aynı TESEV'in ve raportörün iyi niyetli olmaları gibi. Ancak "ezber bozulmasının" ya da

her şeyin artık konuşulabilir olmasının devlet büyüklerinin tanıdığı bir lütuf veya gerçekleri kabullenmeleri nedeniyle olmadığı, Kürt siyasi hareketinin toplumsallaşmasının ve fiili radikal demokrasi uygulamalarının dayattığı bir sonuç olduğu unutulmamalıdır.

Cengiz Çandar bu gerçeğe hiç değinmeden, devletteki karar vericilerin PKK'nin dağdan inmesini sağlamak için Abdullah Öcalan ile "müzakereye" oturmasını önermektedir. Doğru, Kürt siyasi hareketinin temsilcileri de aynı talepte bulunmaktadır. Ancak Çandar'ın "müzakere" anlayışı ile Kürt siyasi hareketinin müzakere anlayışı ve "nelerin müzakere edileceği" aynı şeyler değildir.

Çandar, raporunun 55. sayfasında Pratik Sonuçlar başlığı altında, "Devlet-Abdullah Öcalan görüşmelerinden" çıkarılması olanaklı olan genel sonuçları şöyle sıralamakta:

"1. İmralı'da Abdullah Öcalan ile sürdürülen diyalog, sorunu nihai olarak çözme amacına yönelik müzakereye dönüşmelidir;

2. Söz konusu amaçla yürütülecek müzakereler, Abdullah Öcalan'ın geleceği üzerine görüşmeyi de içermelidir;

3. Müzakere sürecinde, PKK'nin bölünmesi ya da zayıflatılması taktikleri üzerine yoğunlaşmaktan kaçınılmalıdır. Zira bu denenmiş ve sonuç vermemiş bir yaklaşım olmuştur. PKK'nin bölünmesi ya da zayıflatılması üzerine kurgulanacak bir müzakere yöntemi, gerek örgüt içinde bütünleşme ve dayanışmayı artıran bir sonuç verdiği ve tersine şiddet tırmanışını teşvik ettiği ve gerekse Abdullah Öcalan'ın üzerinde tasarlanan biçimde sonuç vermediği için, uygulanmamalıdır. (Bu tasarlanan sonuç alınsaydı, uygulanabilirdi diye okunabilir mi acaba?)

4. Bunun yerine, Abdullah Öcalan'ın örgütsel bütünlüğe sahip bir PKK üzerindeki otoritesini 'dağdan iniş'e yöneltecek mekanizmaların kurulması üzerinde durulmalıdır."

Yüzeysel bakıldığında hepsi "doğru" olarak tanımlanabilecek genel sonuçlar da, ne yazık ki aynı mantığın bir devamıdır. Sonuç olarak Abdullah Öcalan'ın bir "mesih" gibi buyrukta bulunması ve "PKK'nin dağdan inmesiyle" Kürt sorununun nihai çözümüne kavuşacağı beklenmektedir.

Öneriler iyi, ama...

Cengiz Çandar raporunu "dağdan iniş'i" sağlamak amacıyla bir dizi öneri ile bitirmiş. Önerilere baktığımızda, bunların Abdullah Öcalan'ın devlet yetkililerine verdiği ve 15 Ağustos 2009 tarihli Yol Haritası'nda yer alan "Demokratik Çözüm Planı" ile benzerlikler dikkat çekiyor.

Abdullah Öcalan sunduğu demokratik çözüm planının ana hatları üzerine devletin tüm kurumlarıyla hükümetin mutabakatının oluşması ve Kürt tarafı ile demokratik güçlerin de desteğinin alınması koşuluyla Birinci Aşama olarak şunları öneriyor: "PKK'nin çatışmasızlık ortamını kalıcı olarak ilan etmesi. Bu aşamada tarafların provokasyonlara gelmemeye, güçleri üzerindeki kontrolü sıklaştırmaya, kamuoyunu hazırlamaya devam etmeleri gereklidir."

Öcalan "Demokratik Çözüm Planı" der ve bu planın ana hatları üzerinde geniş bir mutabakatı zorunlu görürken, Çandar'ın raporunda çözüm olarak salt "dağdan inişe" odaklanması ve "demokratik çözümü" anmaması dikkat çekici. Mandela ile yapılan bir karşılaştırma ile bağlantılı olarak "PKK'nin zayıf konumda müzakereye çekilmesi" yaklaşımı da, alıntı yaptığı güvenlik siyaseti enstitülerinin yaklaşımlarıyla örtüşüyor.

Cengiz Çandar'ın TESEV için kaleme aldığı raporun eleştirel bir okuması

Cengiz Çandar, TESEV için hazırladığı rapordaki önerilerini "12 Haziran seçimlerinden sonra yeni anayasa sürecinde Öcalan'ın yol haritasının modifiye edilerek ve rötuşlarla gündeme getirilmesi" varsayımı üzerine kurgulamış. Tarihinde görülmemiş bir krizle yeni yasama dönemine başlayan TBMM ve böylesi bir Meclis'te seçilmiş bir AKP hükümetinin bugünkü yaklaşımlarına baktığımızda, bu varsayım pek gerçekçi olarak görünmemektedir.

Bununla birlikte "Tek Devlet" olunamaması eleştirisinin de ne kadar maddi temeli olduğu üzerine düşünmek gerekiyor. Elbette "devlet" içerisindeki karar vericilerin belirli konularda farklı düşündükleri doğru, ancak "devlet tek sesli konuşmuyor", "hükümet niyetli, ama asker karşı", "AKP askerî vesayeti yıktı" gibi kimi sol liberallerin de dile getirdiği söylemlerin, eğer "devletin" ne olduğu konusunda hemfikir isek, doğru bir yanının olmadığını vurgulamamız gerekir. Burada devlet teorisi tartışmalarına gerek yok - "devlet" üzerine kaleme alınan onca külliyata, en azından Johannes Agnoli'nin "devlet" üzerine yazdıklarına bakmak, burjuva devletinin her zaman "tek devlet" olduğunu görmemize yardımcı olacaktır.

Yeni devlet partisi

Burada bir parantez açarak, Çandar'ın yeni anayasa süreci varsayımı hakkında bir not düşmek gerekir. Bir kere 12 Haziran 2011 Genel Seçimleri AKP'nin Yeni Devlet Partisi konumuna geldiğini ve bu konumunu da milliyetçi-muhafazakar Türkiye toplumunun ezici çoğunluğuna onaylattığını teslim etmek gerekiyor. Seçimlerden "AKP derin devlete geri adım attırdı" sonucunu çıkartmak yerine, devlet AKP'yi ele geçirdi sonucunu çıkartmak daha doğru olacaktır. Bununla birlikte, temeli 1908'de atılan ve halen varlığını devam ettiren askerî-bürokratik vesayet rejiminin sadece şekil değiştirdiğini görmeliyiz. Üniformalı kapitalistler olarak da nitelendirilen ordu yönetiminin politik, hukukî ve iktisadî (sadece OYAK'ı veya silah alımında söz sahibi olan Türkiye Mehmetçigi Güçlendirme Vakfı'nı anmak yeter) imtiyazlarında değişiklik söz konusu değil. Ordu yönetimi ve kısmen AKP'nin eline geçen yargı bürokrasisi, "devlet" kararlarında halen etkin rol oynamaktadırlar. Türkiye'nin dış politikasının ve "güvenlik siyasetinin" belirleyici aktörü halen ordu yönetimidir. Genelkurmay başkanlarının eskiden olduğu gibi ikide bir kamuoyu önüne çıkıp, görüş belirtmiyor olmaları, bu gerçeği değiştirmemektedir.

Değişen, 2002 AKP'sidir. Farklı İslamcı, İslamist ve muhafazakar kesimlerin bir koalisyonu olarak yola çıkan ve iktidara gelmeden, vesayet rejimine karşı "İslamî" çekinceler koyan AKP, bugün (İhsan Eliaçık'ın deyimiyle) "kapitalizme abdest aldırılmış", neoliberal politikaların ve emperyalist müdahale savaşlarının kabullenilmesini "Müslüman ülke yönetiminin bir gereği" (Cihan Tuğal) olarak kendisini destekleyen Müslüman kitlelere telkin etmiştir. Kapitalizmi İslamî referanslarla meşrulaştıran ve neososmanlıcı emperyal hırsları ordu yönetiminin "güçlü ordu, güçlü Türkiye" politikaları ile birebir uyuşan AKP, aldığı kitle desteği ile askerî-bürokratik vesayet rejiminin en güçlü taşıyıcısı haline gelmiştir. (AKP'nin bu değişimi ile ilgili bilgileri C. Tuğal'ın "Pasif Devrim-İslamî Muhalefetin Düzenle Bütünleşmesi" başlıklı kitabında bulabilirsiniz.)

Bu açıdan, "tek devlet olunamıyor" söylemi, bunların ve yeni anayasa sürecinin kozmetik rötuşlardan ileri gidemeyeceği gerçeklerinin üstünü örtmeye yaramaktadır. Zaten Öcalan da bunu bildiği için demokratik çözüm planının ana hatları üzerinde sadece "devletin temel kurumlarıyla hükümetin mutabakatının oluşmasını" yeterli görmemekte ve Kürt tarafı ile demokratik güçlerin desteğinin alınmasının zorunlu olduğunu vurgulamaktadır. Bunların gerçekleşmesi, Öcalan'ın "muhtemel uygulamalar-aşmalar"ının ön koşuludur.

Devlet merkezli yaklaşım

Çandar da önerilerine "güven ortamının yaratılması" ve "KCK Davası'ndan tutuklananların 'büyük bölümünün' serbest bırakılması ve davanın düşürülmesi" talebiyle başlamaktadır. Ayrıca TCK ve TMK'de de değişiklikler önermektedir. Her ne kadar "neden sadece tutuklananların büyük bölümü serbest bırakılsın da, hepsi değil?" diye sormak yerinde olsa da, Çandar'ın önerilerinin uygulamaya sokulması zorunlu adımlar olduğunu vurgulamak gerekir.

Bu tespit Çandar'ın, operasyonların durdurulması ve "eylemsizlik" durumunun kesinlik kazanması; garantör olarak bir "komisyonun" kurulması; seçim barajının yüzde 10'un altına çekilmesi; yeni anayasa ve yeni vatandaşlık tanımı; Kürtlere yeni bir "statü" kazandırılması; Abdullah Öcalan'ın çözümün partneri olması ve orta vadede serbest bırakılması ve "dağdakiler" için aşamalı af gibi yedi noktada sıraladığı talepler için de geçerlidir. Çandar'ın önerilerini hazırlarken Öcalan'ın ve Kürt siyasi hareketinin taleplerinden faydalandığı, bunlara atıfta bulunduğu çok açık olarak görülmekte. Aslında bunlar gayet de yerinde olan ve makul bir "devlet aklının" kabul edebileceği cinsten önerilerdir.

Ama her zaman olduğu gibi, "şeytan detayda saklı." Bir kere önerilerin hayata geçmesi, salt Kürt sorununun çözümünün değil, burjuva demokrasilerinin olmazsa olmaz şartlarıdır. Veleve ki Kürt sorunu olmasaydı bile, eğer burjuva demokrasisi olacaksa, burjuva demokratik devletin en asgarî koşulları yerine getirilmek zorunda. Yürürlükteki TC Anayasası'nın ve birçok yasa ile uygulamaların burjuva demokrasileriyle bir âlâkası olmadığını görmek için hukukçu olmaya gerek yok.

İkincisi, Çandar önerileriyle, "Kürt tarafının" bazı taleplerine yer verirken, Öcalan'ın önkoşul olarak belirttiği "demokratik çözüm planı üzerine mutabakat sağlanmasını" es geçiyor. Çandar'ın çözüm önerisinin ana mantığını "PKK'yi dağdan indirmek" ve bunun için "Öcalan'dan faydalanmak" oluşturuyor. Bu yoğunlaşma da Kürt siyasi hareketinin bütününe ve dolayısı ile demokratik bir katılımı devre dışı bırakıyor.

Üçüncüsü, Çandar'ın raporunun ana mantığı Kürt olmayan çoğunluk toplumunu dikkate almıyor. "Tarafların", yani devlet ile Öcalan'ın yapacağı müzakereler sonucunda alınacak olan kararların yukarıdan aşağıya uygulanması öngörülüyor. Bu mantık, "devlet yapar, halk uyar" yaklaşımının ve bir yanı ile devlet gücünün kutsanmasının dışı vurumudur. Demokratik değildir, çünkü halkın katılımını öngörmemektedir. Halbuki Öcalan başta aşağıdan yukarıya katılımcı bir yeni anayasa süreci olmak üzere, halkın ve demokratik güçlerin katılımını, radikal demokrasi sürecini ve sadece ülkenin değil, bütünüyle Ortadoğu'ya yönelik bir demokratikleşme sürecini gerekli görüyor. Öcalan'ın "Demokratik Çözüm Planı" ile Çandar'ın önerileri karşılaştırıldığında, Çandar'ın önerilerinin doğru noktalarda olmalarına rağmen antidemokratik ve devlet merkezli oldukları görülür. Kanımca rapora yöneltilecek en temel eleştiri de budur.

Kısacası Cengiz Çandar'ın meşakkatle hazırladığı belli olan çalışması, büyük bölümü ile Türkiye'nin bugünkü koşullarında alkışlanabilecek bir rapor olmasına rağmen, Kürt sorununun yegane çözüm yolu olan demokratikleşme süreci açısından hayli yetersiz kalmaktadır. Elbette bu tespit, soldan bakıldığında yapılan bir tespittir. Raporun böyle bir kaygısı olmaması tabii ki eleştirilmemektedir. Ancak, okunurken bu raporun devlet aklına hitap eden bir güvenlik siyaseti belgesi olduğu da unutulmamalı ve bu çerçevede değerlendirilmelidir.

Asıl mesele dağı indirmekte, dağdan inmek değil!

"Dağdan iniş" meselesine gelince; kuşkusuz silahların susması, şiddetten arındırılmış bir ortam, bugünkü durumla kıyas edilemeyecek derecede önemlidir. Ancak "PKK'nin silahsızlandırılması" ve akabinde "dağdan iniş"inin sağlanması bunun için yeterli olabilecek midir? Silahlı mücadeleye, şiddete yol açan nedenler ortadan kalkmadan, PKK güçleri önkoşulsuz teslim olsalar bile, şiddet kaynağı kurutulamayacaktır.

Devlet içerisinde, "sınırlı ve kontrol altında tutulacak bir eskalasyonla PKK'nin bitirilebileceği" senaryolarının alenen tartışıldığı, hatta bunun sonucunda da "beş-on bin insanın

yaşamını kaybetmesinin kabul edilebilir bir riziko" olarak görüldüğü günümüzde, "dağdan iniş" için en asgarî güven ortamı dahi bulunmamaktadır. Kaldı ki Öcalan PKK'nin dağıtılması gibi bir konuyu da gündeme getirmemiştir. Yol Haritası'nda söyledikleri şunlardır:

"b- İkinci Aşama: (...) Bu biçimde yasal engellerin kaldırılması halinde PKK, yasadışı konumdaki varlığını ABD, AB, BM, Irak Kürt Federe Yönetimi ve Türkiye Cumhuriyeti yetkililerinin içinde bulunacağı bir kurul denetiminde Türkiye sınırları dışına çıkarabilecektir. Daha sonra bu güçlerini kontrollü olarak değişik alan ve ülkelerde üslendirebilecektir. Bu aşamada önemli olan kritik nokta, PKK siyasi tutuklu ve hükümlerinin bırakılmasıyla, PKK silahlı güçlerinin sınırdışına çekilmesinin birlikte planlanmasıdır. 'Biri diğersiz olmaz' ilkesi geçerlidir.

c- Üçüncü Aşama: Demokratikleşmenin anayasal ve yasal adımları atıldıkça tekrar silahlara başvurmanın zemini kalmayacaktır. (...) KCK faaliyetlerinin yasallık kazanmasıyla PKK'nin Türkiye sınırları dahilinde faaliyet göstermesine gerek kalmayacaktır. Her bakımdan legal demokratik siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel faaliyetler esas alınacaktır."(a.b.ç.) Görüldüğü gibi Yol Haritası ne PKK güçlerinin dağıtılmasını, ne de "dağdan inmesini" öngörüyor.

PKK'nin devrimci ve antikapitalist karakteri

"Dağdan iniş" in sağlanması önerisinin bir diğer sorunlu yanı da, PKK silahlı güçlerinin istenildiği gibi manevra edilebilecek bir "sürü" olarak görülmesidir. Sanki PKK silahlı güçlerinin mensuplarının hiçbir siyasi düşüncesi yokmuş, "iş-aş" verildiğinde silahlarını bırakıp, paşa paşa teslim olacak köylü kitle siymiş gibi görülmeleri, PKK'yi PKK yapan siyasi, felsefi, sosyal ve kültürel dünyanın varlığını kabullenmemektir. Son derece paternalist bir devlet anlayışının sonucu olan bu yaklaşım, TESEV raporunu belirlemektedir.

Aynı zamanda PKK silahlı güçlerinin varlığının, Türkiye'deki Kürt nüfusun küçümsenemeyecek bir kesimi için varoluş güvencesi olduğu, hatta Kürt nüfusun yerleşik olduğu bölgelerde olan fiili olağan üstü hal durumunun Türkiye'nin batısında da kurulmasını engellediği, görece demokrasinin uygulanmasına izin verilmek zorunda kalınmasını sağladığı da görülmelidir. Nuray Mert'in dediği gibi, modern ve seküler bir güç olan Kürt siyasi hareketi, PKK silahlı güçleri sayesinde bilhassa Kürdistan'da laik yaşam tarzının ve feodal ilişkilerin geriletilmesinin de bir güvencesi haline gelmiştir.

Abdullah Öcalan'ın geliştirdiği ve PKK öncülüğündeki Kürt siyasi hareketinin kabul ettiği Demokratik Konfederalizm ve Demokratik Özerklik siyaseti, bölgedeki radikal demokrasi deneylerinin tüm aksaklıklarına ve hatalarına rağmen, ulus devlet, iktidar ve gücün ötesinde Ortadoğu'yu kapsayan bir proje olarak, Türkiye'nin batısındaki demokrasi güçlerine, en başta Türkiye sosyalist hareketine "kopyalanması" gereken bir örnek durumundadır. Demokratik Konfederalizm ve Demokratik Özerklik, ulus devletin teritoryal sınırlarını sorgulamaya gerek bırakmadan, devlete rağmen devletin ötesindeki yapılanmalara gidişin, Paris Komünü geleneğinin yeniden yaşama geçirilmesinin olanaklarını sunmaktadır. Demokratikleşme ile kapitalizmin aynı anda var olamayacağı tespiti üzerine kurulu olan bu proje, demokratikleşmeyi bir süreç olarak algıladığından ve bu şekilde kapitalizmi aşacak bir dönüşümü olanaklı kıldığından, hem devrimcidir hem de antikapitalisttir. Bu nedenle Türkiye sosyalist hareketinin bu projeye bugüne kadar sahip çıkmamış olması, anlaşılır değildir.

Ezilenlerin 'demokratik ulus'ta buluşmaları

Türkiye'nin batısında HES karşıtı hareketlerden siyanür karşıtlarına, emek hareketinden sosyalist güçlere, feministlerden vicdan özgürlüğü taraftarı dindar kesimlere, LBGT hareketinden Alevilere ve Romanlardan gayrimüslim "azınlık" gruplarına kadar geniş bir kesim, Kürt halkı ile birlikte Türkiye'deki egemen rejimin mağdurlarını oluşturmaktadırlar. Bu kesimlerin, hiç kimsenin ulusal, etnik, dini kökenlerine, ten rengine, cinsiyetine ve cinsel yönelimine bakılmaksızın eşit ve özgür yurttaş olmalarını temel hedef edinecek, gerici ulusçuluk yerine "demokratik ulusu"

öncelleyecek, eşitlikçi, özgürlükçü, antimilitarist, demokratik ve sosyal bir anayasanın, yeni bir Türkiye için toplumsal sözleşmenin oluşturulması amacıyla bir araya gelmeleri, günümüz Türkiye'sinin en ivedi gereksinimi haline gelmiştir. Türkiye toplumundaki milliyetçi-muhafazakar çoğunluğa rağmen böylesi bir demokratik ve sosyal anayasa hareketinin kurulmasının ve etkisini geliştirmesinin olanakları mevcuttur. Ve böylesi bir hareket, Kürt siyasi hareketinin eşit göz hizasındaki doğal müttefiki olarak, Türkiye'nin dönüşümünü sağlayacak önemli bir siyasi güç olacaktır.

Bunun içinse "dağdan iniş" değil, dağın ovalara, köy, kasaba ve kentlere inmesi, yani radikal demokrasi uygulamalarının, Demokratik Özerklik esaslarının, komünlerin ve kurtuluşçu, seküler ve eşitlikçi yapıların oluşması zarurîdir. Yani Paris Komünü esaslarının partilerden örgüt ve sendikalara, iktisadî yaşamdan toplumsal yaşama kadar, insana dair ne varsa, her yerde uygulamaya sokulması ve yoksul ve emekçi halkın doğrudan katılımı hedefleyen bir demokratikleşme mücadelesinin hedeflenmesi gerekmektedir. İşte o zaman PKK "Türkiyeli"leşebilecektir."

Gerçekçi değil mi? Peki, gücümüz yetmiyor diye sosyalizmi kurmaktan, bu uğurda mücadele vermekten vazgeçiyor muyuz? Tam tersine, bu hedefimizle bugün ve burada, verili koşullar altındaki iyileştirmeler için kavga veriyor, gündelik siyasi yaşama katılıyoruz.

Kanımcı asıl gerçekçi olmayan, PKK silahlı güçlerinin "dağdan indirilmesi" ile Kürt sorununun çözülebileceği düşüncesidir. Gerçekçi olursak eğer, "dağın" Türkiye'nin her yerinde oluşmasını hedeflemeli, "ulusu" politik olmaktan çıkarıp, özele indirgeyerek, insanın tarihini yazmaya başlamalıyız.

* * *

Önümüzdeki günler sayılı. Ülkeyi ve dolayısıyla Ortadoğu'yu yangın yerine çevirme potansiyeli olan bir gelişmeye gebe bugünler. 15 Temmuz sonrasında Türkiye karar vericilerinin krizden çıkış için nasıl bir yol izleyecekleri belli değil. Cengiz Çandar'ın seslendiği devlet aklının, yapılan önerilere kulak vermesi yaşamsal önem taşıyor. Ancak devlet akli imha ve yok etme siyasetinde karar kılsa, ki PKK'yi yok etmek bugünkü şartlarda ancak yeni bir jenosid ile olanaklı olacaktır, 12 Haziran seçimleri öncesi Mahmut Alınak'ın bir yazısında dikkat çektiği senaryonun gündeme gelmesine neden olabilir.

Hiç kuşkusuz, ülke bıçak sırtında. Şimdiden tarafımızı doğru seçmek, doğru karar vermek zorundayız. Ya tarih yazacağız ya da "yeryüzünün lanetlilerinin" acı talihini paylaşacağız.

Uslanmaz bir sosyalist olarak, ben tarih yazmaktan yanayım. Ya siz?